

К.М. Тищенко

СХІДНІ Й ЗАХІДНІ ЦЕРКВИ IV–VII СТ. У ТОПОНІМІЇ УКРАЇНИ

(Закінчення, початок у четвертому числі 2006 р.)

АРІЯНСТВО започаткувало цілий напрям у християнських ересях – **монофіситство**. Ця доктрина визнає лише божественну природу Христа. Вона була проголошена візантійським ересіархом Євтихієм (до 378 – бл. 454). У боротьбі з несторіанською ересю він почав проповідувати протилежну ересь (у втіленого Христа є лише одна природа – божественна). Доктрина Євтихія була засуджена як еретична на Константинопольському синоді в 448 р. До теологічної дискусії втрутився імператор Феодосій II, який через рік скликав новий собор у Ефесі (449). Папа Лев I надіслав патріарху Константинопольському листа, де намагався зняти питання через формулу двох природ у одній особі – людської та божественної. Листа папи не було дозволено прочитати на Ефеському соборі, де в цілому прийняли монофіситську доктрину (т.зв. “ефеське шахрайство”). Суперечка загострилася за нового імператора Маркіяна, який на Халкедонському соборі 451 року засудив Євтихія. Монофіситський рух не вщухав і після спроб примирення з боку імператора Зенона (482) і папи Ормізда (519), зокрема в Єгипті [Zanichelli, 1195]. У *Єгипті, Палестині, Сирії монофіситство утрималося переважно у монастирських колах*. І навіть після того, як Север Антіохійський вдосконалив теологічні визначення, східні церкви залишилися у схизмі через традиційне вживання термінів і, що не менш важливо, через політичну опозицію до Візантії. До монофіситських церков дотепер належать коптська, ефіопська, сирійська (яковитська) і вірменська церкви [Robert, II, 1231].

7. **Яковитська** церква у Сирії, різновид монофіситської, виросла з антіохійського напрямку християнства. Засновником церкви став **Яків Барадей** (помер 578 р.). Чернець у Константинополі, він пристав до переслідуваних монофіситів і був таємно висвячений на єпископа Едеси (542–543). Подорожував Сирією, пере-

бравшись у жебрака, звідки й прізвисько Барадей (сир. baradaï ‘лахміття’) [Robert, II, 920]. За час своїх подорожей Яків призначив клір і організував цілу церкву. Переслідувана візантійцями, арабами, турками, яковитська церква досі існує в Сирії, а частково поширилася до Індії [Zanichelli, 789]. Саме прізвисько Якова стає діагностичною ознакою і доказом відповідності українських топонімів власне цьому напрямку раннього християнства. Ці п’ять найхарактерніших назв утворюють зразково компактний і доказовий ареал на карті. В Україні досі трапляються прізвиська від цих ойконімів: Бородай, Бородаєвський тощо.

З аналізу топонімічних ландшафтів можна зробити висновок про співіснування християнських осередків різних напрямків у безпосередній близькості один до одного.

Те саме достережено і в Чехії: поблизу з 25 селами Hluboká, Hlubočice, Hlubětín тощо існують вже цілком упізнавані назви Jakub, Jakubov (не раз), Jakubčovice, Jakubovce, Jakubovice, Cerkytly, Církvice, Sv. Kateřina, Kačina, Kramolín.

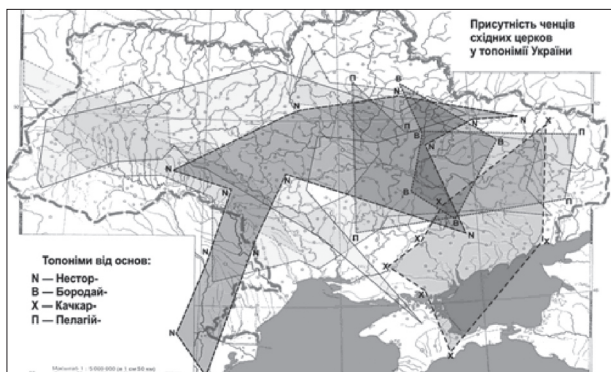
8. **Несторіани** – церковна ересь V ст., названа за ім’ям її засновника Несторія (бл. 380 – бл. 451). Цей сирійський монах, прибічник антіохійської школи, вірив у роз’єднаність двох природ Христа – божественної й людської. Ставши патріархом Константинопольським (428–431), він зробив спробу замінити поняття «Матір Божа» на «Матір Христова», що й дало початок несторіанству. Його послідовники визнавали існування Христа у двох іпостасях і двох відмінних особах – людській і божественній. Після засудження несторіанства на підтримку позиції Кирила на ефеському соборі 431 р. наступний собор у Халкедоні 451 р. досяг компромісу. Проте одна із груп несторіан не визнала ухвал обох соборів, чим і започаткувала несторіанську церкву.

Сама несторіанська церква веде свою історію від II ст. і має самоназву Свята

Східні й західні церкви IV–VII ст. у топонімії України (закінчення)

Топонім	Сусіднє село	Околиці
Бородаї Пл (Диканька)	<u>Яковенщина !</u>	Водяна Балка, Горянщина, Онацьки...
Бородаївка Зп (Вільнянськ)	<u>Яковлеве !</u>	Якимівка, Голубівка, Диханівське...
Бородаївські Хутори Дп (Верхньодніпровськ)	<u>Якимівка !</u>	Бородаївка^ Одинець, Водяне, Братське...
Бороданове См (Недригайлів)	<u>Якименки !</u>	Голубці^ Курмани...
Бородоярське Хк (Балаклія)	Ковтунівка	Яковенкове^ Таранушине...

Сусіди яковитів:	Василіани	Колумбани	Готи	Несторіани	Павликани
Якличі Чг (Сосниця)			Гутище		
Яковлівка Хк (Сахновщина)			Козирів		Катеринівка
Яковлівка Хк (Лозова)			Оддихне, Поди		Катеринівка, Павлівка II
Яковлівка Дц (Олександр.)		Голубівка	+		Катеринівка, Новопавлівка
Яківське Зк (Свалява)		Голубине	Росош ТиБАВА		Павлове
Якимове Пл (Вел.Багачка)		Коломийці, Баланди	Кучері		Павел/ків- щина, ~ки
Яковлівка Дп (П'ятихатки)		Кулябине	+	Холодіївка, Халайдівка	Катеринівка
Яковлівка Хк (Харків)		Глибоке	Подольох Люботин	Нестеренки, (Холодна гора)	Павленки
Якименки См (Недригайлів)		Голубці	Відрадне	Холодне, Холодний Яр	
Яковлівка Мк (Березнегувата)	Василівка	Глибоке, Глибокий Яр	Одрадне		(П е т р о - павлівка)
Якимівка Дп (Солоне)	Василівка	Голубинівка	Водяне		Павлівка
Яковлівка Дц (Артемівськ)	Василівка, Васюківка	Голубівка	Кодема, Закутне		
Яківці Вл (Ківерці)		Кульчин, Клубочин	Одєради		
Яківка ІФ (Тлумач)		Колінці	Одаїв, Кутище		
Якубівка ІФ (Городенка)		Колінки			
Яковлівка Дц (Ясинувата)	Василівка		Водяне, Северне		
Яковівка Хк (Близнюки)	Василівка, Васюкове		Одинецьке		
Яковенкове См (Ромни)	Василівка		Ромни	Холодник, Холодне	
Новояковлівка Од(Красні Окни)	Перехрестівка Василівка		Біловод Одаї	Нестерове	
Якимчиці Лв (Городок)	Речичани		Романівка, Годвишня		Катериничі

Мал. 1. Ойконіми від топооснов **Нестор-**, **Бородай-**, **Качкар-**, **Пелагій-**.

апостольська католицька церква Сходу. Ставши у V ст. державною в Персії, церква набула автокефалії. Через кількісну перевагу послідовників доктрини Несторія офіційно прийняла її 486 р. Завдяки релігійній терпимості за ісламських часів поширилася з Персії на схід до Індії, Тибету, Китаю, Яви. Свого розквіту несторіанська церква досягла у XII ст., коли налічувала понад 200 єпископій і десятки мільйонів вірних. По тому прийшов швидкий занепад внаслідок переслідувань Тамерлана та ісламізації тюрко-монгольських народів. Його прискорила екуменічна політика ка-

толицької церкви. Частина несторіанської церкви під назвою **Халдійська церква** у XVI ст. об'єдналася з римо-католицькою церквою [Zanicelli, 1241]. Досі існує понад 80 тис. несторіанських християн в Ірані, Іраку і США [Robert, II, 1286].

Несторіанська церква відіграла важливу історичну роль завдяки своїм перекладам сирійською та арабською мовами численних філософських і наукових творів античної Греції, які через арабів Іспанії знову повернулися до Європи у середні віки [Zanicelli, 1241].

В Україні назви від основи **Нестор-**, **Нешер-** поширені у лісостепу від Поділля й Київщини до Слобожанщини. З усіх ареалів назв східних церков несторіанський найбільший. Причетність ойконімів від основи **Нестор-** до євангелізації видно, зокрема, у тополандшафтах в іншомовному середовищі, як-от у трьох назвах у Румунії та Молдові: *Nistorești* (T13) – Călugăreni!, Crișan!, Crucea! (це район Adamclisi); *Nistorești* (P9) – Vizantea Mănăstirească, Păulești, Greșu, за горою – Mărtănuș, Turia, Mărtineni; *Nisporeni* (MO T5) – Cristești, Boghicieni, Pașcani, Păulești, далі під Ясами

Сусіди несторіан:	Василіани	Колумбани	Готи	Яковити	Павликани
Нестерівці Хм (Дунаївці)			Ксаверівка		Катеринівка
Нестеренки Хк (Валки)			Водяна Балка, Вдовичине		Катеринівка
Нестерівка Хк (Вел.Бурлук)		Голубівка	Водяне		Катеринівка
Нестеренки Хк (Харків)		Глибоке	Дюботин, Подольох	Яковлівка	Павленки
Нестеренки См (Лип.Дол.)	Греки?	Голуби, Кулябчине, Коломийцева Долина	Русанівка		
Нестеренки Пл (Полтава)	Васильки, Васильці	Глоби, Коломак	Говтва		
Нестерівка Кв (Бриспіль)	Васильки	Глибоке	+		
Нестерварка Вн (Тульчин)	Василівка, Крищинці	Коломак, Клебань	Одаї	Бурдії (< Бородаї ?)	
Нестерянка Зп (Оріхів)	Васинівка, Василівське		Одарівка, Отришки	Новояковлівка	
Нестерове Од (Красні Окни)	Василівка		Одаї		
Нестерівка Чк (Маньківка)	Крачківка, Попівка		Кути, Русалівка		

інші Cristești, Holboca, Bogonos... [RA]. Знову ж, у Румунії ніде більше нічого подібного немає.

9. Богумили – еретики-дуалісти, які з'явилися у X ст. у Болгарії. Спираючись на доктрину маніхейства, богумили поширювали своє вчення на Балканах і у Візантійській імперії. Маніхейство являло собою нехристиянську доктрину, що по своєму прагнула розв'язати проблему зла у світі. Ця релігійна концепція виходила з *полярного протиставлення світла й темряви, добра і зла*. Її засновником був перський князь **Мані** (215–277), який вважав себе останнім пророком релігійної істини після Будди, Заратустри й Ісуса [Zanichelli, 1105]. Під впливом богумилів на Заході в XI–XIII ст. виник рух *катарів* [Robert, II, 241] (від гр. “чистий, очищений”). Від назви катарів походить польське дієслово *rokaścić się* ‘стати еретиком’. У топонімах України ця основа виступає у формі **Кат(е)р-**, **Кацір-**.

Як видається, цей тип світосприйняття пов'язаний із значно поширенішими в Україні слідами павликанства. **Павликани**, або “павликанська ересь”, – це релігійна секта, виникла на *вірменських територіях Візантійської імперії* у VII–XII ст. Походження її назви непевне. Формування секти було започатковане проповіддю Костянтина Манамалі, що спиралася на визнання лише Нового Завіту і на *протиставлення духу та матері, добра і зла*. Павликанська громада часто була в опозиції до імперії і через це зазнавала переслідувань. Деякі імператори намагалися використати її як військову силу, зокрема для стримування болгарських наскоків. Поширені у *Фракії та Болгарії*, павликани частково *розчинилися у богумилах*, частково ісламізувалися [Zanichelli, 1355].

У топонімії України виявлено 36 назв селищ на зразок *Павликівці, Павлиш, Павлищина, Павлючки, Паволоч, Павлогірівка* (явний вплив імовірної попередньої назви **Калугерівка*, пор. *Калагарівка* Хм), *Павлопіль, Павлики, Павуки* (натяк на сектантську замкненість?). На історичну пов'язаність із Вірменією вказує неодноразове сусідство сіл в Україні з назвами від основ **Павл-** і **Кач(кар)-**. Так, **Павлопіль** Дц (Новоазовськ) – в одному районі із с. *Качкарське*^ Веселе, *Митьково-Качкарі, Холодне...*; **Павлівка** Дп (Солона)^ *Вой-*

кове – в одному районі із с. *Кашкарівка, Голубинівка, Якимівка...*; **Павликівці** Хм (Волочиськ) – *Качуринці, Холодець...* та ін. Тут показує також сусідство з назвами від основи **Холод-** ‘халдеї’ (= несторіани), яке трапляється й окремо: **Павлищина** Пл (Карлівка)^ **Павучки** (2), *Холодне Плесо...* Проте носіями ідей Мані могли бути й якісь групи місцевих іранських племен на зразок датів (татів?): у кортежах назв *Дацьки, Дації, Дадакали, Даценки, Доценки* тощо частіше, ніж чекалося б, трапляються назви з основою **Мани-**, **Мані-**.

10. **Вірменська григоріанська церква**. Вірменська церква утворилася автономно у IV ст. внаслідок діяльності апостола вірмен св. Григорія Просвітника, який розпочав евангелізацію у III ст. На Флорентійському соборі 1439 р. західна частина вірменської церкви ухвалила об'єднання з римо-католицькою церквою. Східна частина залишилася автокефальною, званою також григоріанською. Вона відрізняється від римо-католицької у доктринальному плані, являючи собою напрям монофізитської церкви. Вона має власну церковну ієрархію і ритуал олександрійського походження, що включає спільні з іншими християнськими церквами елементи, наприклад освячення прісного хліба [Zanichelli, 133]. Найбільш яскравою топонімічною ознакою присутності григоріанської церкви є назви від основи **Хачкар-** ‘кам'яний хрест’: *Качкарівка* Зп, Хс 2; *Качкарське* Дц, *Кашкарівка* Дп, *Кашкарне* Вр, імовірно – *Каштурівка* Хк, *Кашпури* См, *Кашперівка* Вн, Кв, Жт 2; *Кашперівське* Мк 2. По сусідству згадуються готи, кельти, ознаки язичництва, ченці інших чинів. Цей компактний ареал тяжіє до Надазов'я. З-поміж усіх розглянутих груп назв цю найважче датувати, адже вона може стосуватися і пізнішого часу. В такому разі потребують окремого дослідження інші можливі обставини й історичні підстави для місійної діяльності григоріанської церкви у цьому районі.

11. На початку V ст. чернець **Пелагій** (бл. 360 – бл. 422) відіграв роль у поширенні поглядів, визнаних згодом еретичними. Він походив з кельтських земель (звідси прибране ім'я Пелάγίος ‘острівний’), був дуже діяльним і багато подорожував морем. Жив у Ірландії, в Римі, потім у Африці (410), Палестині, Константинополі, Єгипті, де й

Пелагеївка Мк (Н. Буг): ^Новогригорівка, Веселий Поділ (2), Василівка, Катеринівка, Павлівка, Новохристорофіровка...
Пелагеївка Пл (Шишаки): Григорівщина, Яковенщина 2, Римиги, Христівка, Павлівка...
Пелагеївка Лг (Н. Псков): Лисогорівка, Козлове, Новобілка, Новорозсош, Павленкове...
Пелагеївка Дц (Торез): Розсипне, Веселе, Борцова, Лутугине, Посникове, р. Міус...
Пелюхівка Чг (Ічня): Василівка, Мартинівка, Августівка, Коломійцеве, Рими, Лучківка, Лисогори, Качанівка, Безводівка, Заудайка, Ковтунівка, Однольків...

помер [Robert, II, 1386]. Пелагій намагався обмежити першорідний гріх лише Адамом і вважав можливим для людини вести безгрішне життя, покладаючись лише на власні сили. Звідси випливала необов'язковість сподівань на милість Божу для спасіння душі і заперечення вже усталеного звичаю хрещення дітей: вони, з погляду Пелагія, нездатні грішити, бо ще не мають розуму. Його доктрина (пелагіанізм), засуджена св. Августином і соборами – Карфагенськими (411–418) й Ефеським (431), – тим не менше мала певне поширення у монастирському середовищі до початку VI ст. [Zanichelli, 1361]. Є підстави припускати, що принаймні 5 ойконімів в Україні причетні до часів поширення цієї доктрини: вони зосереджені переважно на Лівобережжі.

12. Поширення назв, пов'язаних із пелагіанством, опосередковано вказує на те, що навколо вже могла існувати практика хрещення. В Україні збереглося 14 назв від топооснови **Хрест-**, топонімічні околиці яких виявляють просторову кореляцію з топоосною **Дуб(й)-**, що можна пояснити готс. *daúrjan* ‘хрестити’. В околицях трапляються згадки Богородиці, Воскресіння, майже щоразу є вказівка на ченців. Тоді *Стародуб* – це старе місце хрещення, *Дубов'язівка* – “Мідне охрещене” (бо неподалік є просто В'язове, від *áiz* ‘мідь’), *Дубмаслівка* – “Християнська обітниця”, від *maþlejn* ‘давати обітницю’. (Істотно, що в Росії також трапилося селище з таким само сполученням основ). Особливо показові морфонеми **-[овб]->-[уб]-**, **-[бй]->-[бл]-**, які відповідають давнім історичним процесам праслов'янської мови.

13. Як видно з таблиці, в околицях Черкас трапилися назви *Хрещатик* Чк (Чк): ^*Дубіївка, Геронимівка*... Оскільки інших звичних згадок ченців немає, можна припустити, що тут ідеться про ченців одного з монастирів Св. Ієронима. Хоча ім'я Ієроним зустрінуто в топонімії України єдиний раз, але воно збережене цілком упізнавано

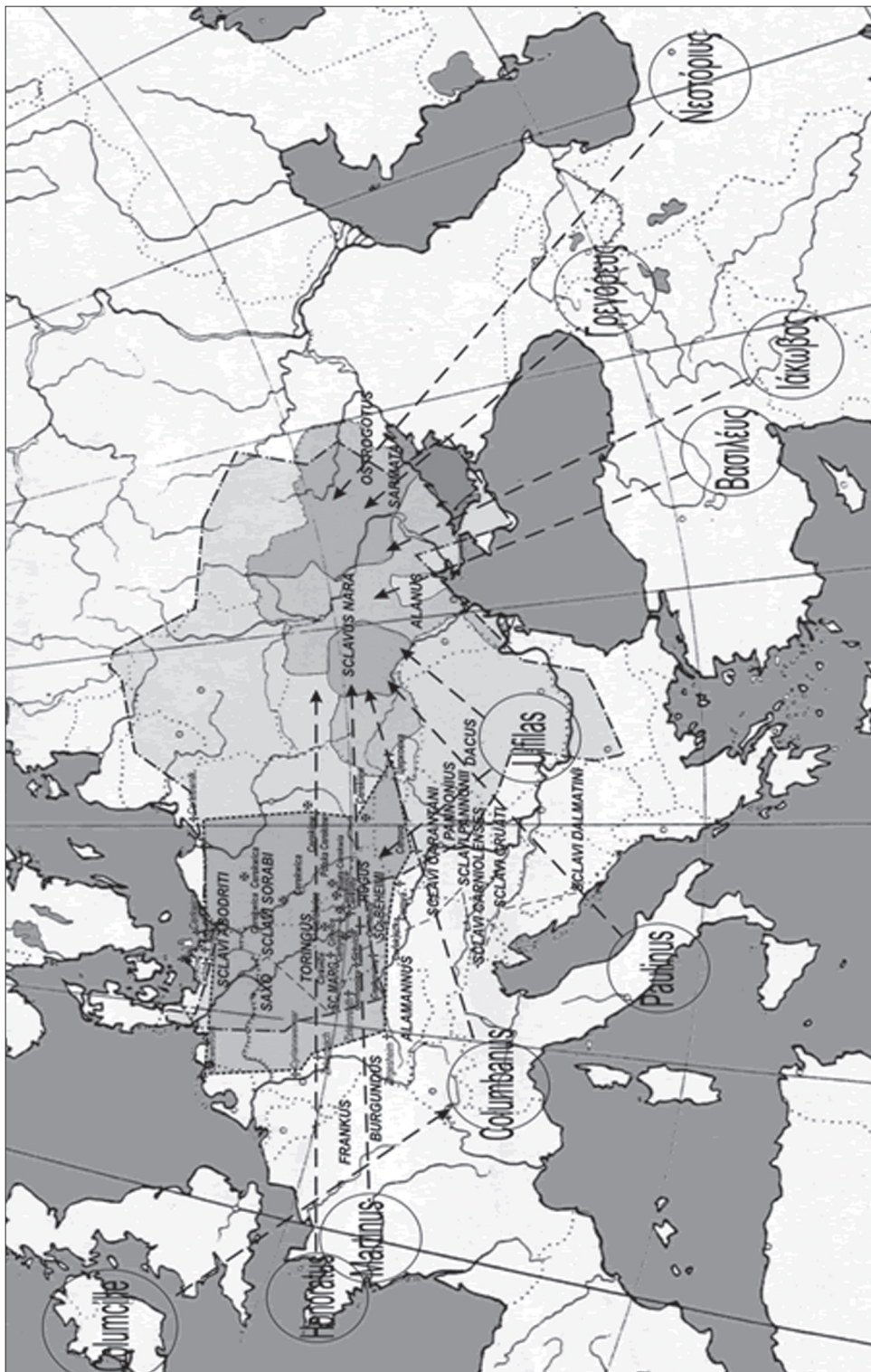
і весь відповідний топонімічний ландшафт виглядає реалістично. Св. Ієроним (Hieronymus) – один з отців церкви (344–420), народився у Стридоні, Далматія. Після навчання у Римі й подорожі до Галлії провів три роки в пустині поблизу сирійського міста Халкіс. Був секретарем папи Дамаскина (382–385), потім перебрався до Віфлеєма, де *заснував кілька монастирів*. Св. Ієрониму належить переклад Біблії латинською мовою (Vulgata) [Robert, II, 935].

14. Св. **Паулін** Ноланський (помер у 431 році) створив під Неаполем приватний монастир. З ім'ям цього діяча раннього християнства можна було б пов'язати ще кілька ойконімів на півночі України.

Кількісний розподіл розглянутих типів топонімів за областями України можна зобразити у вигляді таблиці.

Головний висновок дослідження: завдяки збереженню усною традицією масових місцевих географічних назв України вдається відслонити завісу над подіями часів раннього Середньовіччя у Наддніпрянщині, відомості про які здавалися назавжди втраченими. З очевидністю цю групу назв не завжди легко відрізнити від пізніших імен власних якихось інших людей, що могли стати топоосною відповідної місцевої назви. Тим не менше яскраві компактні ареали назв від топооснов **Гонорат-, Бородай-, Пелагій-, Колубай-, Коломий-** не можуть бути категорично спростовані і заслуговують на уважніший розгляд. За всієї крихкості і, здавалося б, ненадійності звукової форми топонімних матеріалів вони здатні компенсувати неминучі втрати власного звукового матеріалу своєю статистичною інертністю масових повторень стереотипних форм у різних місцевостях топонімічного простору. Відтворені обставини ранньої євангелізації виявляються напрочуд різноманітними, кількісно багатими й життєвими, що однозначно контрастує з понурою схематичністю дотеперішніх схем цього історичного періоду.

<p><i>Хрещатик</i> См (Кролевець): Дубовичі, Добротове, Василівщина, Гречкине, Кучеряве, Боцманів...</p> <p><i>Хрещатик</i> См (Ромни): Дубина ^Хоминці, Діброва, Перехрестівка, Ярошівка, Ярмолинці, Пустовійтівка, Локня...</p> <p><i>Хрещатик</i> Чк (Чк): ^Дубіївка, Геронимівка...</p> <p><i>Хрещатик</i> Чв (): Задубрівка, Кадубівці, Добринівці, Одая...</p> <p><i>Хрещатик</i> Кв (Кв): Видобич, Довбичка...</p> <p><i>Хрещикове</i> См (С.-Буда): ^Новоосовське ^Пигарівка, Стародубове, Дуболісся, Голубівка, Василівка, Очкине...</p> <p><i>Хрестище</i> Дц (Слов'янськ): ^Глибока-Макатиха, Богородичне, Стародубівка...</p> <p><i>Хрестище</i> Хк (): Добренька ^Катеринівка, ^Воскресенське, ^Мартинівка...</p> <p><i>Хрещате</i> Пл (): ^Підок, Голуби, Голубівка, Глибока Балка, Коломак, Коліньки, Чернечина, Братешки, Пустовари...</p> <p><i>Хрещате</i> Хк (Куп'янськ): ^Богородичне, ^Марсівка, ур. Марсівка, Воронцівка, Лісна Стінка, Хомине, Дорошівка...</p> <p><i>Хрещате</i> Чг (Козелець): –</p> <p><i>Хрещенівка</i> Хс (Нововоронцовка): Нововоронцовка, Осокорівка...</p> <p><i>Хрестівка</i> Хс (Чаплинка): Балтазарівка, Строганівка, Північне, Кулики...</p> <p><i>Хрестителеве</i> Чк (): Васютинці, Вереміївка, Ревбинці, Богодухівка...</p>
<p>Стародубівка Дц (Першотравневе): Новодубівка, Глибоке, Бердянське, Юр'ївка, Веселе...</p> <p>Довбні Чг (Ічня): ^Рожнівка ^Максимівка, Коломійцеве, Мартинівка, Сваричівка, Іржавець, Барвінкове, Безводівка...</p> <p>Довбнівка Пл (Зіньків): ^Василькове ^Княжева Слобода, Дуб'янщина ^Будки, Дуб'яги ^Проценки, Одрадівка, Ясенове, Романи, Романівка, Корлюкове, Безруки...</p> <p>Довбнівка Хк (Дергачі): ^Дубівка ^Кудіївка, Сидорчина Балка, Гоптівка, Копитець, Маслії, Руська Лозова, Дворічний Кут, Подвірки, Безруки...</p> <p>Дубаневичі Лв (Городок): ^Вишня, Монастирець...</p> <p>Дубенки Тр (Монастирська): Діброва, Завадівка, Лука...</p> <p>Дубне Дц (Мар'їнка): Вознесенка, Водяне, Романівка, Катеринівка, Антонівка...</p> <p>Дубники Жт (Новогр.-Вл): ^Бронниця, Дубівка, Курчиця, Кропивня, Романівка 2, Поліянівка...</p> <p>Дубно Рв (Дубно): Ясенівка, Листвин, Княгинине, Голуби, Мартинівка, Студянка...</p> <p>Дубно Рв (Рокитне): ^Познань, Купель, Переходичі, Дроздинь, Буда...</p> <p>Дубмаслівка Вн (Немирів): Воловодівка, Монастирок, Кудлаї, Потоки, Рубань, Юрківці, Ясенове, Язвинки, Кропивна 2, Брацлав...</p> <p>Дубов'язівка См (Конотоп): Дубинка, Грузьке, Качури, Кузьки, Юрівка ^Пекарі, В'язове, Білоусівка...</p>
<p>Дуб'є Лв (Броди): ^Дубина ^Лучківці ^Тришуки ^Ясенів, Кутище ^Яснище ^Паликорови, Нем'яч, Монастирок, Черниця...</p> <p>Дуб'янка Лв (Пустомити): ^Одиноке, Годовиця, Водяне, Холодноводівка, Коцурів, Водники, Шуфраченко, Борщовичі, Поршна, Обрашине, Поляна, Будьків, Журавники...</p>
<p>Дубляни Лв (Жовква): ^Малехів ^Ситихів, Монастир, Думичі...</p> <p>Дубляни Лв (Самбір): Глибоч, Кульчиці, Колбаєвичі, Монастирець, Круковець, Сіде...</p> <p>Дубляни Рв (Млинів): Козирщина, Маслянка, Сморгва, Свищів, Аршичин, Городище...</p> <p>Дублянка Хк (Краснокутськ): ^Гладківка, Колядівка ^Коломацький Шлях, Чернечина, Качалівка, В'язова, Одрада, Водяне, Козіївка, Мурафа, РандаВА, Білоусове...</p>
<p>Богородичин ІФ (Коломия): ^Жукотин, Воскресинці, Лісовий Хлібичин, Дебеславці, Глибока, Коломия, Годи-Доброводка...</p> <p>Богородчани ІФ (Богородчани): Ст. Богородчани, Діброва, Глибоке, Глибівка, Монастирчани...</p> <p>Богородицьке Мк (Снігурівка): Галаганівка 2, Романо-Булгакове, Васильки, Василівка, Максимівка, Гречанівка...</p> <p>Богородицьке Лг (Троїцьке): Рідкодуб, Калдубине, Максимівка, Богомолівка, Маслівка, Маслакове...</p>
<p>Пулемець Вл (Любомль): <i>Пульмо</i>, ^Вільшанка, Кошари, Зачернеччя, Світязь, Старовойтове, Коцюри, Пустинка, Локутки, Вілиця, Римачі, Хомичі...</p> <p>Пулино-Гута Жт (Червоноармійськ, кол. Пулини): Олізарка, В'юнки, Стрибіж^ Павлівка^ Добрий Кут, Мартинівка, Зелена Дібррова, Зелена Поляна...</p> <p>Пулінці Пл (Лубни): Оріхівка^ Барвінщина, Мацківці, Луки, Лушники, Назарівка, Чернече, Вили, Тарандинці, Броварки...</p>

Мал. 2. Слід ранніх церков IV-VII століть у сучасній топонімії Європи.

Поширеність топооснов у топонімії України, що вказують на ортодоксальні та еретичні течії у ранньому християнстві (за областями).

Основа\Обл.	Вл	Ль	ІФ	Зк	Чв	Тр	Хм	Рв	Жт	Вн	Кв	Чк	Кг	Чг	См	Пл	Хк	Лг	Дц	Дп	Зп	Хс	Мк	Од	Км	Сума
Нестеренки					1		1			1	2	1		1	1	4	1			1		1				15
Холодне	1						1			1		2		1	6	2	3		2	1			1	1		22

Східні й західні церкви IV–VII ст. у топонімії України (закінчення)

Пелагеївка					1	1	1	1		1		5
Павлики	1 3 1	1 1	1 6	1 1	3 1 3	5 2 2	1 2			1		36
Катричівка	2	2	2 1 4	1 2	4 1 5	8 2	7 10			2 4 2		59
Качки	1 2	1	1	2 2	1 2	1 1				2		16
Каціри	1 2		1	3 1	2 1	1				2 1		15
Качкарівка	2		1 2	1 1	1 2	1 1	1 2 1			2 2		20
Бородаї		3 1	1	1 2	1 4	2 2	2 1			1 1		22
Якименки	2 2 1	1	1	1	2 1 3	3 6	3 3 5			1 1 4 2		42
Якубівка	1 2	1		2	1		1					8
Греки	1		2	3 2	2	5 2 1	3 2			1 3		26
Васильки	1	3 3	4 3	7 5 3	7 3 10	16 10	11 14 6			5 5 10 2		128
Базилівщина			1		1 1 1							4
Студенок	1 3		1 1 1	2 1	2 1	2						15
Гоноратка	1		1 1	3						2		8
Геронимівка				1								1
Мартинці	2 1	1	2 1	2 1 1	1 1 1	2 1				1 1		19
Коломійці	1 1		1	2 1	1 2 2	4 2 1	2					20
Колубаївка	1		2	1								4
Кулябівка	1 2 3	1 2	3	3	2 1 2		1			1		22
Голубівка	1 2	1	1 2	2 1	1 5 3	1	1 3 1			1 2		28
Баланди	1	?	1	2 1 1	1	1				1 1 1		12
Глумча			1 1 1			4 1						8
Глибочиця	2 2	1	1	2								8
Хрещатик		1		1 2	1 3	1 2	1			2		14
Воскресинці	2			2	1 1	1 2	1 3 2			2 2		19
Репуженці	1 1	1										2
Тишки	1 1	1	1 1 1	2 2	1		3 2 1					17
Гукове		1 2	1			1 1	1			1		8
Скуг-, Скарг-			2	1 1	1		1					6
Сума	13 23 20	5 11 16	33 6 21	41 26 19	21 29 53	54 49 12	36 47 19	18 18 30 10				629

ЛІТЕРАТУРА

- АТП – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ. Київ, 1973.
 Вольфрам Х. Готы. Москва, 2002.
 Диллон М., Чедвик Н.К. Кельтские королевства. Санкт-Петербург, 2002.
 ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т. Київ, 1982–2005.
 ЕУ – Енциклопедія українознавства: В 11 т. Київ–Львів, 1992–2003.
 Пиоро И.С. Крымская Готия. Київ, 1990.
 Трубочев О.Н. Этногенез и культура ранних славян. Москва, 2003.
 Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4 т. Москва, 1964–1973.
 AP – Polska. Ftlas samochodowy. Warszawa, 2002.
 Cahill Th. How the Irish saved Civilization. New-York, 1996.
 CzA – Czechy i Slowacja. Atlas. 2003.
 GPC – Geiriadur Prifysgol Cymraeg. Caerdydd, 1968–2003.
 Hannusch E. Niedersorbisch praktisch und verständlich. Lösungsheft. Bautzen, 1998.
 O'Brien – Cruise O'Brien M. & C. Ireland. A Concise History. London, 1999.
 RA – România. Карта шляхів. București, 2000.
 Robert – Dictionnaire encyclopédique de la langue française: En 2 vol. Paris, 1985.
 Zanichelli – Enciclopedia Zanichelli 1996. Bologna, 1995.